

אהבה פרקטית

ל"ג בעומר

ימי האבל של ספירת העומר מזכירים לנו כי עלינו לערוך חשבון נפש בנושא אהבת ישראל, ויום ל"ג בעומר מלמד אותנו כיצד לעשות זאת.

ההתבוננות בסיפורם של תלמידי רבי עקיבא, מלמדת אותנו כי מצוות אהבת ישראל לא מסתכמת רק בהתנהגות מנומסת כלפי הזולת; למעשה מדובר על רגש של אהבה ודאגה אמיתית לכל יהודי. מאידך, את אותה אהבה מתפרצת עלינו לנתב למקומות נכונים, כאלו ששייגו את התוצאה הרצויה.

השיחה שלפנינו נאמרה בשבת פרשת אמור, ערב ל"ג בעומר שנת תש"מ.

לקוטי שיחות כ"ב, ל"ג בעומר

רקע

◇ ספירת העומר

נמצאים אנו בעיצומם של ימי 'ספירת העומר', הימים שלאחר חג הפסח בהם אנו סופרים ארבעים ותשעה ימים עד היום החמישים - חג השבועות, מדי ערב, לאחר תפילת ערבית.

אם נפגוש אדם ברחוב ונשאל אותו מה אומרים לו "ימי העומר"? נקבל מיד את התשובה שאלו ימים של אבל וצער. בימים האלו אין מוזיקה, אין חתונות ואף נמנעים מלהסתפר. אך לא תמיד זה היה כך.

הספירה נקראת 'ספירת העומר' בכלל לא בגלל אבלות. במקור המצווה היא כזו: ה' מצווה אותנו לספור את הימים מיום הקרבת 'קרבן העומר', כשביום החמישים לספירה - חוגגים את חג השבועות. 'עומר' היא מידת נפח (כ-2.5 ליטר של ימינו), ו'קרבן העומר' הוא כמות של 'עומר' שעורים, אותה היו מקריבים ביום השני של חג הפסח בבית המקדש¹. כך גם כיום, כשאין לנו בית מקדש, אנו מקיימים את מצוות הספירה מאותו יום, היום השני של חג הפסח, בו הקריבו את העומר בזמן שבית המקדש עמד על תילו.

בהשגחה פרטית, בפרשת השבוע² אנו קוראים את הציווי על הספירה הזו, אותה אנו מקיימים בימים אלו:

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת, מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה, שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמַיִמֹת תִּהְיֶינָה, עַד מַחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם.

את מצוות 'ספירת העומר' מקיימים עם ישראל מאז שנכנסו לארץ,

1. הקרבת קרבן ה'עומר' היא מתבואה חדשה שגדלה השנה, ומטרת הקרבן הזה הוא 'להתיר', כלומר - לאפשר להתחיל לאכול מתבואת השנה החדשה. ואכ"מ.

2. ויקרא כג, טו-טז.

לפני כמעט 3,300 שנה. מאז ועד היום, הימים הללו הם ימי ספירה³. וכמובא בר"ן, ימי הספירה הללו משמשים אותנו גם כימי הכנה רוחנית של תיקון המידות, לקראת חג מתן תורה.

וכך, ימי ספירת העומר במשך שנים רבות היו דווקא סיבה למסיבה. ימים של קיום מצווה גדולה, ימים של הכנה לחג השבועות, ללא כל הקשר שלילי.

◇ מות תלמידי ר' עקיבא

אלא שלפני כ-1900 שנה, קצת אחרי חורבן הבית השני, אירע אירוע כואב שצבע את ימי הספירה בגוון קודר. כך מספרת הגמרא⁴:

שנים עשר אלף זוגים [=זוגות] תלמידים היו לו לרבי עקיבא [בסך הכל 24,000],

מגבת עד אנטיפרס, [הם התגוררו בשטח שבין 'גבת' בקצה הצפוני של הארץ (אזור עכו של ימינו) לבין אנטיפרס במרכז הארץ (אזור ראש העין של ימינו)].

וכולן מתו בפרק אחד [=בתקופת זמן אחת], מפני שלא נהגו כבוד זה לזה.

והיה העולם שָׁמֵם.

עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום [הארץ], וּשְׁנָאָה להם [לימדם תורה]. [ואלו הם:] רבי מאיר, ור' יהודה ור' יוסי, ורבי שמעון [בר יוחאי] ורבי אלעזר בן שמוע. הם הם העמידו תורה אותה שעה.

[רבי עקיבא מחליט להשקיע בחמשות התלמידים שנותרו בחיים, והוא משקם על ידם את עולם התורה].

3. נחלקו הפוסקים האם כיום, כשחרב בית המקדש ואין 'קרבת עומר' האם המצווה הזו היא מהתורה או שהיא רק מדרבנן, ואכ"מ.

4. יבמות סב, ב.

תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת [תלמידי רבי עקיבא נפטרו בימי 'ספירת העומר']⁵.

אמר רב חמא בר אבא, ואיתימא ר' חייא בר אבין: כולם מתו מיתה רעה. מאי היא [מהי אותה מיתה רעה?] אמר רב נחמן: אסכרה [חיידק קטלני הפוגע בדרכי הנשימה⁶].

אם נתבונן באירוע עליו מספרת הגמרא, נבין שמדובר באירוע משמעותי מאוד. זה לא רק המספר הגדול של יהודים שמתים בפרק זמן קצר כל כך. זה מאורע שמשנה את פני עולם התורה. רבי עקיבא, גדול התנאים ומנחיל התורה שבעל פה, מקים בארץ ישראל שאחר החורבן אימפריה תורנית אדירה, אלפים רבים של תלמידים, בפריסה ארצית. וכל האימפריה הזו נמחקת כמעט לחלוטין, תוך מספר שבועות, במגיפה נוראה שמשתוללת וגובה את חייהם של רבבות תלמידיו.

◇ בל"ג בעומר פסקה המגיפה

המדרש⁵ ממקד יותר את פרק הזמן 'בין פסח לעצרת', ומספר שהמגיפה השתוללה רק בתחילת ימי ספירת העומר, כלומר רק עד היום ה-33 לספירת העומר - היום שאנו מכנים כיום 'ל"ג בעומר'.

למרבה השמחה, האירוע הטראגי הזה לא נגמר בחורבן טוטאלי, משום שבדרום הארץ נשארים חמישה תלמידים, שמהם מצליח רבי עקיבא לשקם ולהחיות שוב את עולם התורה.

אילולי אותה מגיפה נוראה, הייתה מסורת התורה מימות משה רבינו עוברת אלינו דרך אותה אימפריה תורנית שהקים רבי עקיבא. אך מאחר שהאימפריה הזו חרבה, הרי שהתורה שאנו לומדים כיום עוברת במסורת דרך 'צינור דק', חוליה זעירה הכוללת את רבי עקיבא ואותם חמישה תלמידים בלבד, וממשיכה מאז ועד ימינו.

5. יש המזהים אותו עם חיידק הדיפתרית.

6. הובא בבית יוסף סימן תצג, ובמאירי שם בגמרא בשם הגאונים.

כאמור, האירוע הזה צבע בצבעים אחרים את ימי ספירת העומר. כך נפסק להלכה בשלחן ערוך⁷:

נוהגים שלא לשא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא.

נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג לעומר, שאומרים שאז פסקו מלמות.

ימי ספירת העומר הפכו לשם נרדף לימי אבל, שאין מרבים בהם בשמחה וגם לא מסתפרים בהם, כאבלים (ראה בהערה⁸ כיצד נוהגים הלכה למעשה).

לעומתם יום 'ל"ג בעומר' הוא היום בו אנו 'נושמים לרווחה' עם סיום המגיפה, היום שמסמל את סיום האבלות ואת תחילתה של 'צמיחה' חדשה, את תחילת תהליך השיקום של עולם התורה. על כן הוא יום של שמחה, שלא אומרים בו 'תחנון'⁹.

◇ ל"ג בעומר - הילולא של רשב"י

חלפו עוד עשרות שנים. רבי עקיבא נהרג על ידי הרומאים¹⁰, ורבי שמעון בר יוחאי תלמידו, נעשה לגדול הדור המרביץ תורה לעם. במקביל לגדלותו בתורה ובהלכה, רשב"י גם נודע כמקובל אדיר, המלמד את סודות ורזי הקבלה לתלמידיו הקרובים בעומק חדש, וחיבר את ספר הזוהר, הספר היסודי ביותר בתורת הקבלה.

7. שם סעיף א-ב.

8. הערה חשובה: להלכה למעשה ישנם דעות כי מנהגי האבילות ממשיכים אף לאחר יום ל"ג בעומר, וכן פסק אדמוה"ז להלכה. אך למרות שהאבילות נמשכת עד חג השבועות, יום ל"ג בעומר עצמו איננו יום אבילות כי אם יום שמחה. ראה הדעות בזה, ופסק הדין להלכה, בשו"ע"ר שם סעיף ה'.

9. ראה שו"ע"ר שם.

10. ראה בהמשך הרחבת הדברים.

באותו¹¹ התאריך, בל"ג בעומר של שנת ג'תתקכ"ג (143 לספירה), מכנס רשב"י את תלמידיו הקרובים, ומגלה להם סודות קבלה עמוקים ונשגבים, כמותם לא שמעו מעודם. בין הדברים, מצווה אותם רשב"י לציין את יום פטירתו לא כיום של עצב ואובדן, אלא כיום שמחה וחגיגות. בסופו של אותו מעמד נשגב, רבי שמעון בר יוחאי משיב את נשמתו לבוראו.

מאז, נהפך יום ל"ג בעומר לא רק ליום בו 'נושמים לרווחה' ומציינים את תום המגיפה וקיומה המחודש של התורה, אלא ליום חגיגה ושמחה גדולה, לכבודו של רשב"י, כפי צוואתו. מאות אלפים עולים מידי שנה לקברו אשר במירון, ומאות אלפים אחרים חוגגים את היום הזה במקומות אחרים, בארץ ובתפוצות, במדורות, בשירה ובריקודים.

11. בהבא לקמן, ראה זהר ח"ג רצו, ב. ועייג"כ זהר ח"א רית, א. פרי עץ חיים שער ספירת העומר פ"ז. ובכ"מ.

שאלה

◇ מה הקשר בין 2 אירועי ל"ג בעומר?

על פניו, נראה שאין קשר בין שני המאורעות שאירעו בל"ג בעומר (התלמידים 'פסקו מלמות' ו'יום הילולת רשב"י'). הם אפילו סותרים במידת-מה; האירוע הראשון מציין את העובדה שרשב"י נשאר בחיים (הוא הרי אחד מאותם חמישה תלמידים), ואילו האירוע השני מציין דווקא את פטירתו...

וכאן נשאלת שאלה פשוטה, בלשוננו של הרבי:

כיון שכל עניני התורה הם בדיוק,
צריך לומר, שיש שייכות בתוכן ובעניין
בין שני המאורעות הנ"ל (בנוסף על זה
שרשב"י היה תלמידו של ר' עקיבא).

וצריך להבין: מהי השייכות בין מאורע
זה שתלמידי ר' עקיבא "פסקו מלמות"
להילולת דרשב"י?

ולכאורה, אדרבה — שני מאורעות
אלו הם דבר והיפוכו: רשב"י היה אחד
מחמשת התלמידים של רבי עקיבא
שנותרו בחיים ו"הם העמידו תורה". ואם
כן, בשמחה על כך שתלמידי ר' עקיבא
פסקו מלמות מודגש של"ג בעומר
הוא יום שבו רשב"י ושאר התלמידים
(האחרונים) של רבי עקיבא נותרו בחיים
— היפך ענין ההסתלקות (דרשב"י)!

מכיוון ששני הטעמים הללו הם אלו שהופכים את ל"ג בעומר ליום שמח, כלומר, הם אירועים שיש ביניהם קשר 'תורני', הרי ברור הדבר שה' נותן התורה 'סידר' את האירועים הללו בדיוק באותו יום, בכוונה. זה לא קרה במקרה. ברור שיש קשר בין שני האירועים הללו ושני האירועים הללו יחדיו מעניקים לו את משמעותו ותוכנו. למרות שעל פניו הם נראים אירועים בעלי משמעות הפוכה, הרי שבתוכנם הפנימי הם מסמלים ומבטאים רעיון אחד.

עלינו לחפש, אם כן, את המכנה המשותף, את הקשר העמוק בין שני האירועים הללו, האירועים שמעניקים יחד לל"ג בעומר את משמעותו, וכך גם נעמוד על הרעיון העמוק שמאחורי החגיגה של 'ל"ג בעומר'.

הקדמה להסבר

◇ יום הילולא - יום שלימות עבודת הצדיק

כדי להבין איזו משמעות יש ליום ל"ג בעומר כיום פטירתו של רשב"י, עלינו להסביר תחילה את משמעותו של כל 'יום הילולא' של צדיק.

כולנו יודעים שיום פטירתו של צדיק נחשב כיום סגולה, ישנם העולים לקברו, ישנם כאלו שמדליקים בו נר, וכולנו מבקשים מה' שזכותו של הצדיק תעמוד לנו ביום זה, ותביא לנו ברכות וישועות. אך מדוע? מה קורה ביום הפטירה שהופך אותו ליום סגולה?

התשובה היא מהפכנית ומפתיעה.

בפשטות, אנו מסתכלים על צדיק כאדם שיש לו זכויות רבות, שידוע הרבה תורה והוא רצוי לפני ה'. אבל תורת הסוד (אותה גילה רשב"י) מחדשת ומלמדת אותנו, שהצדיק הוא בנוסף לכל אלו, גם סולל דרך.

הצדיק מלמד ומראה לתלמידיו דרך כיצד לעבוד את ה', כיצד להתגבר על מכשולים רוחניים שעומדים באותה תקופה בה הוא חי, על אילו מעשים טובים יש לשים דגש מיוחד, איך להסתכל על החיים, כיצד לבנות אותם בצורה ראויה וטובה, שתעזור לנו להתקרב לה'. גם התורה של צדיק אמיתי - היא תורה המתאימה בדיוק לנשמתו, לשליחותו בחיים, ויש בה הוראה ומענה לאתגרים שיש לתלמידיו ולאנשי הדור כולו, בחיים היהודיים שלהם.

לכל צדיק יש הסגנון המיוחד שלו, את הדרך הייחודית אותה הוא סולל, את החידושים שהוא מביא ומגלה לתלמידיו. את האור החדש שהוא מאיר בו את העולם.

ואם זוהי עבודתו ופעולתו של הצדיק בחייו, מובן מכך שיום פטירת הצדיק הוא לא רק היום בו התלמידים והמקורבים אליו כואבים את הסתלקותו, כי אם יש ביום זה נקודת ציון רוחנית. היום הזה הוא היום

בו הוא מסיים את עבודתו, ומשלים את מפעל חייו. היום בו הוא מסכם וחותר את הדרך החדשה שסלל. אם מבחינתנו, כאנשים חומריים, יום הפטירה הוא יום קשה של פרידה, הרי שמבחינת הצדיק, יום ההילולא הוא למעשה גם יום שבו ראוי גם לשמוח, שכן זהו יום של השלמת הבניין שבנה בכל ימי חייו.

וכך כמובן בשנים הבאות, הופך יום פטירת הצדיק ליום של סגולה, ליום של השראה והליכה בדרכו. בכל שנה ושנה יש לנו למעשה ביום זה נקודת הציון של הדרך הזו שהנחיל הצדיק לעולם.

למעשה זה לא רק ציון דרך של סיום עבודתו של הצדיק, אלא, כמובא בזוהר - זה יום של התכנסות, יום שבו כל מאמציו ומעשיו הטובים, חידושי תורתו של הצדיק, מאירים את העולם כולו באור יקרות. אפשר להסתכל על זה כמו על קפסולה מרוכזת, ובה כל שנות חייו של הצדיק המלאים בקדושה, בטהרה, בישועות, בעצות ובתורות - מקופלות בעשרים וארבע שעות. הקב"ה מעניק לנו, ליהודים שחיים בעולם הזה, הזדמנות מיוחדת להיכנס ולקבל מהצדיק באופן מרוכז - שפע רוחני מכל מה שהצדיק אגר בכל ימי חייו. מובן אם כן, כי הברכות והישועות הגשמיות שאפשר להתברך בהם ביום זה הם תוצאה של אותה התעוררות מיוחדת שקיימת למעלה בזמן זה.

כעת אפשר לשוב ולהתמקד ב'ל"ג בעומר', יום ההילולא של רשב"י. היום הזה הוא בעצם יום שמבטא ומסמל את החידוש והבשורה שרשב"י הביא לעולם, את הדרך המיוחדת שהוא סלל עבורנו.

וכאן יש לנו כבר 'קצה חוט' להבין מדוע שני האירועים המשמעותיים שאירעו בל"ג בעומר, 'תלמידי רבי עקיבא פסקו מלמות' ו'הילולת רשב"י' - בעצם מבטאים רעיון זהה.

בלשונו של הרבי:

ויש לומר הביאור בזה: ביום הסתלקות
הצדיק מצטרפים יחד "כל מעשיו
ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו",

אשר הם (מעשיו וכו') חייז האמתיים.
והיינו, שביום ההסתלקות מגיע הצדיק
לשלימותו, וענין זה מאיר אז בגילוי.

וכיון שעבודת רשב"י היתה ההיפך
מהנהגה של כ"ד אלף תלמידי ר' עקיבא
ש"מתו", בהיותה עבודה הגורמת להיות
"פסקו מלמות" (כדלקמן) – לפיכך חל
יום ההילולא שלו, שבו שלימות עבודתו
מאירה בגילוי, ביום שבו "פסקו" – בל"ג
בעומר.

◇ שני האירועים זהים בתוכנם

נדון קודם על האירוע הראשון, עצירת המגיפה והישארותם של
חמשת התלמידים בחיים. הסיבה שאותם תלמידים, שרשב"י היה אחד
מהם, לא מתו במגיפה, אינה סתמית. זה לא עניין של מזל. אלא בגלל
שהתנהגותם הייתה שונה, רשב"י וחבריו הלכו בדרך אחרת מכל אותם
אלפי התלמידים. והדרך הזו אכן נחגגת ביום ההילולא שלו.

כדי לחדד את הדברים, נביט על המאורע של המגיפה הנוראית הזו,
לא במשקפיים של אסון שאירע ל-24,000 אנשים יחידים, אלא בממד
היסטורי. נאמר כך:

מותם של 24,000 תלמידי רבי עקיבא במגיפה קטלנית, מחייב אותנו
להעמיק, להתבונן בדרכם, ולהבין מדוע היה צורך במחיקתו של דור שלם
של מעבירי התורה, ובהתחלת דרך חדשה. רבבות תלמידי רבי עקיבא
צועדים בדרך מסוימת, לכל אחד מהם יש שיטה וסגנון משלו בעבודת
ה'. אך כנראה שהייתה איזו נקודת עומק רוחנית שהם טעו בה. העם כולו
הולך, ואמור ללכת גם בדורות הבאים, בעקבות תלמידי רבי עקיבא. ואם
יש איזו טעות משמעותית כל כך בדרכם, כנראה שהטעות הזו כל כך
חמורה שאי אפשר להמשיך איתה. היא חייבת להיפסק.

ה' לא מעוניין שהדרך שלהם בעבודת ה' תמשיך לדורות הבאים, ולכן נגרם מותם. אך העונש שלהם נפסק באחת, בדיוק כשנשארים אותם חמישה תלמידים שלא טעו, חמשת התלמידים שצועדים בדרך הנכונה והישרה, ומהם תקום התורה מחדש.

כך למעשה מביטים במבט עמוק על המגיפה הזו, במשקפיים של היסטוריה יהודית: כשאומרים שבל"ג בעומר תלמידי רבי עקיבא 'פסקו מלמות', המשמעות הפנימית של הדברים הוא שגישה מסוימת בעבודת ה' ובהנחלת התורה הגיעה לסיומה, ובמקביל החלה לצמוח דרך חדשה, ישרה ומדויקת יותר, היא דרכם של חמשת התלמידים הנותרים, שבראשם רשב"י.

שמחת 'פסקו מלמות', היא למעשה השמחה בהתחלת הנחלתה של דרך חדשה בעבודת ה' - דרכו של רשב"י. וחגיגת ה'הילולא' של רשב"י, היא למעשה השמחה על השלמת הדרך הזו, ובעבורנו מהווה היום הזה - יום של הזדמנות, 'יום סגולה', בו עלינו להתחבר ולעלות על המסלול הזה.

נמצא אם כן ששתי הסיבות לשמחה ביום הזה - לא רק שאינן מהוות סתירה, אלא הן מבטאות נקודה אחת ממש.

ומכאן ואילך עלינו להבין: מה הייתה דרכם של 24,000 התלמידים? מה הייתה הבעיה החמורה בדרך זו, וכיצד דרכו החדשה של רשב"י מתעלה על ה'בעיה' הזו ופותרת אותה?

הסבר

◇ "לא נהגו כבוד זה בזה"?

הבעייתיות שבהתנהגותם של 24 אלף תלמידי רבי עקיבא מפורשת בגמרא: "שלא נהגו כבוד זה לזה".

במבט שטחי, נראה שתלמידי רבי עקיבא לא אהבו אחד את השני, התנהגו אחד כלפי השני בזלזול ובחוסר התחשבות.

אך אם קצת חושבים על הדברים, מגיעים למסקנה שאי אפשר לפרש כך את המילים "לא נהגו כבוד זה לזה". בלשונו של הרבי:

ויש לומר בזה, בהקדים הביאור במאמר
חז"ל שכ"ד אלף תלמידי ר' עקיבא "לא
נהגו כבוד זה לזה" – דלכאורה תמוה:
הלא ר' עקיבא הוא בעל המאמר¹²
"ואהבת לרעך כמוך – זה כלל גדול
בתורה". ואם כן, איך יתכן שתלמידיו –
הנקראים בתורת אמת בשם תלמידי ר'
עקיבא – לא ינהגו כבוד זה לזה?

רבי עקיבא, צדיק ומנהיג הדור, טווה לתלמידיו דרך בעבודת ה'. הוא מדריך ומחנך אותם כי המצווה העיקרית והחשובה בתורה, ה'כלל' שממנו מסתעפות רבות ממצוות התורה¹³, הוא אהבת ישראל. לאהוב ולדאוג לזולת.

על הפרוכת בבית מדרשו, רקום באותיות של זהב "ואהבת לרעך כמוך". על כל אחד מבנייני הישיבות שלו מתנוסס בגאון השלט "ישיבת רבי עקיבא - בית חינוך לאהבת ישראל".

12. ספרא עה"פ (קדושים יט, יח).

13. ראה תניא פל"ב, שבפנימיות הדברים, מצווה זו כוללת את כל התורה ממש.

כמובן זה להמחשה בלבד, שכן באותם ימים לא היה צורך בתליית שלטים והכרזת סיסמאות. תלמידים של רבי עקיבא היו, ראשית כל, דוגמאות מהלכות של אנשים שהפנימו את דרכו. כשהגמרא אומרת 'תלמידי רבי עקיבא', היא מתכוונת למה שאנו מכנים כיום 'חסידים' רבי עקיבא. חסידים אמת, הנאמנים ודבקים ברבם.

כשאומרים 'חסידים' רבי עקיבא, מתכוונים לחסידים של אהבת ישראל. של דאגה וכבוד ונתינה ועזרה לזולת. וכשקוראים שאותם חסידים נאמנים 'לא נהגו כבוד זה בזה', זה כמו לפגוש טבעוני בולס ברבים סטייק אנטריקוט. למעשה - לא טבעוני אחד שכשל, אלא זה כמו שניכנס ל"כנס הטבעוניים העולמי" ונגלה שהמנה העיקרית בתפריט הכנס היא סטייק בשרי...

התמיהה הזו מובילה אותנו למהפך מחשבתי.

אין ברירה אלא לומר, שאותם אנשים שהיו 'חסידיו' של רבי עקיבא הם אנשים צדיקים, שהלכו בדרכו של רבם, והעלו על נס את מצוות אהבת ישראל, הדאגה והאהבה לזולת. ברור שהם הצטיינו במצוות 'אהבת ישראל', ולפיכך, אנו מוכרחים להעניק פירוש אחר לדברי הגמרא שתלמידי רבי עקיבא "לא נהגו כבוד זה לזה". פירוש עמוק ועדין יותר. בעל משמעות אחרת לגמרי.

קווים לדמותם של תלמידי ר' עקיבא

◇ 2 תכונות: אופי פרטי ואהבת ישראל

כדי להסביר את הדברים, הרבי מאיר לנו באור חדש ומהפכני את דמותם של אותם 24,000 תלמידים שעל מותם אנו מתאבלים:

ואחד הביאורים בזה הוא: כל אחד מתלמידי ר' עקיבא היתה לו דרך משלו בהבנת תורת רבו, ועל פי דרכו עבד את ה'. עבור האחד היה העיקר אהבת ה', ועבור חבירו – יראת ה', וכיוצא בזה. וכל אחד מהם היה אופן הלימוד והעבודה שלו חדור בו כל־כך, עד שהיה ברור בדעתו שמי שאינו צועד בדרך זו, יש חסרון בשלימותו.

ובהיותם תלמידי ר' עקיבא, שהדגיש והפליא מעלת ענין "ואהבת לרעך כמוך" – לא הסתפק כל אחד מהם בעלייתו בעצמו מחיל אל חיל, אלא השתדל להשפיע גם על כל חבריו שיעבדו אף הם את ה' בדרך שלו דוקא.

שימו לב לשתי המהפכות המחשביות אותן מחולל הרבי בפסקה שקראנו. שני 'מרכיבים' המעצבים עבורנו מחדש את דמותם של 'חסידי רבי עקיבא':

(א) אם עד עתה ראינו בעיני רוחנו ישיבות עם אלפי תלמידים המשננים את החידושים וההדרכות של רבי עקיבא, הרי שהרבי מלמד אותנו להסתכל על כל אחד מאותם 24,000 כאינדיבידואל. כל אחד מהם

הוא אדם בעל תכונות משלו, בעל אופי מיוחד, בעל כישורים וסגנון הייחודיים רק לו.

אחד מהם אוהב לרדת יותר לפרטים ולדקויות בדבריו של רבי עקיבא, ואילו השני נוטה יותר להתמקד ברעיון הכללי של הדברים.

אחד מהם שם דגש על יישום דברי רבי עקיבא בשמחה ובהתלהבות, והשני מיישם את דברי רבו ביראת כבוד, כחייל המציית למפקד שלו.

24,000 אינדיבידואלים. כל אחד מהם היה חסיד של רבי עקיבא בסגנונו הייחודי, כל אחד ביטא את דברי רבי עקיבא בצורה שאליה נטה והתחבר יותר.

(ב) אם עד עתה חשבנו שאהבת ישראל פירושה 'להתנהג יפה', לחייך בנימוס לזולת ולהיזהר מלפגוע בו, מלמד אותנו הרבי כי "אהבת ישראל" אמיתית היא רגש של דאגה אמיתית וכנה לזולת. כמו אהבת אב לבנו, שאיננה מסתכמת בלחייך ולומר שלום יפה. אב שאוהב את בנו הוא דואג לו, חושב עליו, מתמסר אליו.

בהיותם תלמידי רבי עקיבא, זה שהאדיר את מצוות 'אהבת ישראל', הם אכן חשו אהבה ודאגה כנה לחבריהם, ולכן חשו את הצורך שלא להישאר רק בד' אמותיהם, שלא להתמקד רק בעצמם, אלא לחשוב כיצד יוכלו להועיל ולהשפיע על הזולת.

כל אחד מ'חסידי רבי עקיבא' חושב כל הזמן: כיצד אוכל להשפיע גם על החבר שלי, כיצד אוכל לתת לו לטעום מהסגנון המיוחד בו אני הבנתי ויישמתי את דברי רבי עקיבא.

כל אחד מהם מרגיש את חברו בכנות, הוא באמת רוצה שגם החבר שלו יזכה לטוב ¹¹⁶¹¹⁵שלו זוכה הוא עצמו, בכישרונותיו ובסגנונו המיוחד.

סיפור עממי מספר על שני חברים עובדי כפיים, שהיו נפגשים מידי ערב בפונדק, לאחר עבודה מתישה, ושותים יחדיו כוס ויסקי משובח. כך עברו ימים ושנים, ועל מנהגם זה לא פסחו.

אתנחתא

יום אחד, ראה אחד מהם כי על פני חברו רובצת עננה.
 "אנדריי, למה אתה עצוב, מה מפריע לך?" הוא פנה אל חברו בשאלה.
 "איי, סטפן" השיב לו חברו "אתה לא באמת אוהב אותי!"
 "למה תאמר כך?" התפלא סטפן, "הרי אנו חברים טובים שנים רבות כל
 כך, מה קרה פתאום?"
 אם היית אוהב אותי באמת" השיב אנדריי, "היית יודע לבד מה בדיוק
 כואב לי".

אהבה אמיתית אין פירושה 'להסתדר' אחד עם השני, לשמור על
 קשרים חמים. אהבה אמיתית היא היכולת להרגיש את השני, להבין
 אותו, לדאוג באמת שיהיה לו טוב, גם במקרה בו הוא בעצמו לא ממש
 מבין מה חסר לו.

לתלמידי רבי עקיבא הייתה אהבת ישראל אמיתית, הם אכן חשו זה את
 זה. לכן לכל אחד מהם באמת כאבה העובדה שלחברו חסרה הדרך
 הייחודית שבה הוא עצמו הבין את דברי רבי עקיבא.

הנה דוגמא קלאסית מהחיים הרוחניים שלנו, שהיא אכן בוחן עבורנו,
 האם באמת יש לנו 'אהבת ישראל'?

לכל אחד מאיתנו יש ידיד, שכן או חבר לעבודה שבינתיים עדיין איננו
 שומר שבת. כנראה שכאשר אנו נראה אותו מעשן או נוסע בשבת
 הדבר יצרום לנו, יתכן שנרגיש שלא בנוח. השבת כל כך יקרה, כל כך
 קדושה, והוא מחלל אותה, הוא מפסיד את המתנה היקרה הזו שנתן
 ה' לעמו.

אך האם אכפת לנו באמת ממצבו הרוחני? כיצד אנו משפיעים עליו?
 כיצד יזכה גם הוא לטעום מטעמה? האם אנו אכן מרגישים רצון עז
 לשבת איתו ולשכנעו להתחיל לשמור שבת?

אהבת ישראל אמיתית, זו הנדרשת מאיתנו, היא כמו אב לבנו - לחשוב
 ללא הרף כיצד אנו גורמים לחבר לשמור שבת, להתנהג בה כפי שהיינו
 מצפים מילדינו.

**לסיכום: למדנו כי תלמידי רבי עקיבא היו שונים זה מזה, לכל אחד
 הייתה ייחודיות שאין לחברו. למדנו גם כי הייתה להם אהבת ישראל
 אמיתית, אכפתית ובווערת.**

מסר לחיים

◇ תכונה 3: אמת מוחלטת

כעת, מוסיף לנו הרבי 'מרכיב שלישי', מאפיין נוסף שמשלים את דמותם החדשה של תלמידי רבי עקיבא:

וכאשר שאר התלמידים לא קבלו דרך
זו – בהיות חדורה בהם דרך העבודה
שלהם – הרי "לא נהגו כבוד זה לזה":
כיון שהיו אנשי אמת, ולא ח"ו "אחת
בפה ואחת בלב"¹⁴, לא היו יכולים לחוש
רגש כבוד אמיתי זה לזה, לפי שלדעתם
היה לזולת חסרון בשלימות של עבודתו
יתברך.

זהו המאפיין השלישי:

(ג) דרכם של תלמידי רבי עקיבא בעבודת ה' לא הייתה 'פשרנית', אלא 'טוטאלית'. הם לא יכלו להתנהג בצורה מסויימת כאשר לדעתם יש להתנהג אחרת. כאשר הם האמינו במשהו, הם הלכו אתו עד הסוף. לא היה אצלם מושג של 'דיפלומטיה'.

ומתוך האהבת ישראל האקטיבית והבוערת שניחנו בה, הרי שכל אחד מהם לא יכול היה להתנהג ב'דיפלומטיות' כאשר הבחין שחברו לא הולך בדיוק בדרך הנכונה לדעתו - דרכו שלו.

הם אהבו מאוד אחד את השני, ולכן לא יכלו להכיל זה את זה.

משל לדבר: אדם יכול לראות נערים עושים מעשה קונדס, מבליים בילויים מפוקפקים ואף מסוכנים, להרגיש צביטה קטנה בלב ולהניח להם. אפילו לומר להם 'ערב טוב' יפה, בדיפלומטיות, כשהוא אומר לעצמו - אני לא השוטר של העולם הזה.. וממשיך הלאה.

14. לשון רש"י, וישב לז, ד.

אך כאשר הוא מבחין, חלילה, כי בנו המתבגר משתתף איתם במעשיהם, הוא לא יבליג, הוא לא יכול לחייך אליו באדיבות ולפנות לדרכו. דווקא בגלל שהוא כל כך אוהב אותו ודואג לו, אין לו אפשרות להתעלם ו'להכיל' את מעשיו של בנו, הוא חייב להעמיד אותו על דרך הישר.

למעשה, גם את ה'מרכיב' השלישי, זה שלא נותן מקום לדיפלומטיות, קיבלו חסידי רבי עקיבא מרבים.

כדי להכיר את תלמידי רבי עקיבא, עלינו להכיר היטב את רבי עקיבא עצמו. אם עד עכשיו ראינו שרבי עקיבא היה 'איש אהבת ישראל', אנו חייבים להביט אל צד נוסף ולא פחות חשוב באישיותו: רבי עקיבא הוא איש מסירות הנפש.

בגמרא מסופר שכל ימיו השתוקק והתחנן לה' לדבר אחד: לזכות למסור נפשו על קידוש ה'. והוא אכן זכה לכך. בעקבות התורה שהרביץ חרף גזירת הרומאים, הוא נתפס על ידם ומת בייסורים. נשמתו יצאה כאשר קרא "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד". באותה הזדמנות גילה לתלמידיו שאכן לכך השתוקק כל ימיו, וכך אמר להם¹⁵: "כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה¹⁶, "בכל נפשך" - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי, מתי יבא לידי ואקיימנו?!"...

יהודי שכל ימיו משתוקק למסור את הנפש, הוא יהודי שדרוך כמו קפיץ, שנמצא כל הזמן בכוננות לתת את עצמו לה'. כמו חייל בעיצומו של קרב מסוכן וקריטי, שלמענו הוא מוכן להקריב את חייו. הראש של אותו חייל לא יכול להיות עסוק במשהו אחר מלבד המשימה שלו. הוא לגמרי שם, אך ורק המשימה קיימת.

כך גם רבי עקיבא, בהיותו יהודי שמעיד על עצמו שהוא כל חייו 'בכוננות' למסור את הנפש, הוא בוודאי לא יכול לאכול ארוחת בוקר

15. ברכות סא, ב.

16. דברים ו, ה.

במנוחה, או לשוחח שיחת רעים סתמית. החיים שלו הם 'קפיץ מתוח', הוא נמצא תמיד בכוננות, הוא חדור מטרה. כשהוא מעביר שיעור, אוכל או שותה, ישן או מטייל, הוא חושב על דבר אחד: איך אני 'מוסר' את עצמי לה'.

רגש של 'מסירות נפש' הוא רגש של טוטאליות. מסירות נפש זה 'להיות שם לגמרי', ללכת עד הסוף.

ותלמידי רבי עקיבא אכן למדו מרבם את דרך עבודת ה' של 'מסירות נפש', את הדרך הבלתי מתפשרת, והדרך הזו באה לידי ביטוי גם ב'אהבת ישראל' הטוטאלית שלהם. הם אהבו והתמסרו אחד לשני לגמרי, ללא פשרות וללא מעצורים.

בלשונו של הרבי:

מסירת־נפש הלא היא ענין המקיף את
מציאות האדם וחודר בו לגמרי. דבשעה
שאדם עומד בתנועה של מסירת־נפש,
לא נשאר שום חלק בנפשו וכו' שאינו
חדור במסירת־נפש זו.

וזה היה גם סדר עבודתם של כ"ד אלף
תלמידי ר' עקיבא:

הם קבלו מר' עקיבא תשוקה זו
למסירת־נפש, וממילא, כל ענין בעבודת
ה' היה אצלם במסירת־נפש, באופן שכל
מציאותם היתה נתונה בענין זה וחדורה
בו. ועד כדי כך היו מסורים אל הענין
בכל לב ונפש, שלא היה אצלם (באותה
שעה) כל מקום לענין אחר.

◇ לא נהגו כבוד, כי אהבו זה את זה

אחרי שהבנו כי אהבת ישראל של תלמידי רבי עקיבא הייתה ללא מעצורים, כיאה ל'אנשי מסירות נפש', אנו יכולים לחזור להבין את המשמעות העמוקה והעדינה של דברי הגמרא "שלא נהגו כבוד זה לזה".

לכל אחד מתלמידי רבי עקיבא היו שלש תכונות, 'חסיד רבי עקיבא' מורכב משלושה מאפיינים: א. אינדיבידואליות, סגנון ייחודי. ב. אהבה ודאגה כנה לזולת. ג. טוטאליות ללא פשרות.

וכשאדם הוא תלמידו של רבי עקיבא, כשיש לו אותם שלושה מרכיבים, הוא אינו יכול 'לנהוג כבוד' בחבר שלו.

- ללא הייחודיות, כאשר כולם מתנהגים כמו 'עדר', חושבים ומרגישים אותו דבר, אין בעיה לכבד אחד את השני. השוני והאופי הייחודי לכל אחד מייצרים פערים ביניהם, שעלולים להביא לחיכוכים.

- ללא האהבה והדאגה אפשר להיות בעל גישה שונה לחלוטין, אבל לפנות לדרכך כשהחבר נמצא במקום אחר, כשאתה רואה התנהגות שלא לרוחך. אבל דאגה אמיתית למצבו של השני גורמת בהכרח לרצון הדדי להשפיע, לשנות, ולא רק לשמור על קשרי ידידות רחוקים.

- ללא ה'טוטאליות', יש מקום להכלה של עמדה אחרת, של התנהגות שונה מזו הנדרשת לפי ההבנה האישית, אך הרגש של מסירות הנפש לא נותן מקום לפשרות של חיוך מאופק למרות הסערה שמתרחשת בתוך הלב. הן הייחודיות והן האהבה ישראל הן עד הסוף, באופן מוחלט.

נמצא אם כן שההתנהגות של 'לא נהגו כבוד זה לזה' לא רק שלא הגיעה מאטימות או מאדישות בין התלמידים. היא הגיעה דוקא ממקום של שלמות ומעבודת ה' נעלית, ממקום שבבסיסו הוא טוב וחיובי. אנו מבינים שתלמידי רבי עקיבא הגיעו לכך דווקא מפני שהיו אנשים צדיקים ונעלים. הם אהבו מאוד אחד את השני, אהבו באמת, ודווקא משום כך לא יכלו 'לכבד' ולהכיל זה את זה.

מסר לחיים

כדי להמחיש את הנקודה, נתאר לעצמינו את הסיטואציה הבאה:

איש חביב אחד סבל מעודף שומן, ובשלב מסוים עשה מהפכה בחייו והתחיל להקפיד על תזונה בריאה בדקדקנות.

במהלך אותו מהפך, קרא מיועדנו ספרים ומחקרים רבים על השפעתה של תזונה נכונה ובריאה על כל המערכות בגוף, החל מהשפעה פיזית ועד להשפעה נפשית. הוא מבין כי תזונה בלתי נכונה מזהמת את הדם, את הכליות, את הכבד, את הקיבה, ועלולה להביא למחלות ואף למוות חלילה. הוא יודע שאכילת אוכל לא בריא משפיעה על מצב הרוח, היא פוגעת בכושר העבודה וביחס לאישה ולילדים.

ואז הוא מוזמן למסיבת יום הולדת של חבר טוב שלו. המשתתפים במסיבה הם כולם חבריו הטובים ביותר, חברים מהצבא איתם נלחם בחירוף נפש. הוא אוהב אותם בכל ליבו, ודואג להם בכל מאודו.

הוא נכנס למסיבה ורואה על השולחן משקאות מתוקים, ממתקים מלאי סוכר וחומרי גל, מאכלים עמוסי שומן רווי, משקאות אלכוהוליים וגם כמה חפיסות סיגריה, לכל המעוניין.

האם אותו אחד ימשיך לחייך? הרי הוא יצא מכליו בראותו את חבריו הטובים והאהובים מזיקים כך לבריאותם והורסים את חייהם! הוא יצחק עליהם במקרה הטוב, ויהפוך את השולחן במקרה הגרוע.

וגם אם יאסוף את כל כוחותיו כדי לשמור על איפוק, הרי שהוא לא יוכל לשבת במסיבה ברוגע ולפטפט עם חבריו. הוא לא יכול 'להכיל' אותם ולנהוג בהם כבוד.

◇ אז למה נענשו?

אז איפה בדיוק הבעיה בהנהגת תלמידי ר' עקיבא?

כולנו מבינים, שבעבודת ה' הנפלאה של תלמידי רבי עקיבא הייתה איזו תקלה, בעיה שבעקבותיה ה' הביא מגיפה שכלתה את אותם תלמידים צדיקים. על טעותם של תלמידי רבי עקיבא, שהובילה למותם, אנו מתאבלים בימי ספירת העומר.

ולעומת זאת, מאותה מגיפה נשארו לחיות רק חמישה, אלו שלמרות שהיו 'תלמידי רבי עקיבא' על כל שלושת המאפיינים הללו - ייחודיות,

דאגה לזולת וטוטאליות - למרות זאת 'נהגו כבוד זה בזה'. ועל הדרך החדשה שצמחה לה, דרכו של רשב"י, אנו שמחים בל"ג בעומר.

אך כעת עלינו לגלות: מהי הטעות? איפה הבעיה של אותם כ"ד אלף תלמידים?

במילים אחרות: כיצד אכן אפשר להיות 'תלמיד רבי עקיבא' על כל שלושת המרכיבים האמורים, ולמרות זאת 'לנהוג כבוד זה בזה'?

◇ אהבת ישראל בגובה העיניים

הבעייתיות שבהתנהגותם של תלמידי רבי עקיבא, היא שאהבת ישראל הגדולה שלהם לא משיגה את התוצאה לשמה היא נועדה.

ה' מצווה אותנו במצוות אהבת ישראל. הוא רוצה שבאמת יהיה אכפת לנו מהזולת, שבאמת נדאג לו ונרגיש את כאבו, אבל הוא גם מעוניין שהאהבה הזו תשיג תוצאות: שבעקבות האהבה והדאגה לזולת - נצליח לגרום שיהיה לו בפועל יותר טוב¹⁷.

הקב"ה רוצה את התוצאה המעשית, את השיפור שיתחולל בפועל על ידי אותן דרגות רוחניות. וזה לא קרה.

תלמידי רבי עקיבא הצטיינו במיוחד באהבת ישראל, אך הם לא שמו דגש על כך שאהבת ישראל צריכה להשיג תוצאות טובות - שהאהבה והדאגה שלהם לזולת לא תפריע להם לעשות לו טוב.

ואם רוצים להשיג את המטרה, אם מעוניינים אכן להשפיע על הזולת, יש צורך לרסן את האהבה והדאגה אליו. יש צורך לנהוג בו כבוד, לדעת

17. ליתר דיוק: בגוף השיחה מקשר זאת הרבי לעבודת ה' בדרך כללית יותר, ולא רק במסגרת אהבת ישראל. תלמידי רבי עקיבא עבדו את ה' בדרך של 'רצוא' ללא 'שוב'. ולכן לא 'נִיתְבו' את הרגשות ההומים שלהם למילוי רצון ה' בפועל - שהוא כן לתת כבוד לזולת. אנו התמקדנו בהסבר הדברים כפי שהם באים לידי ביטוי במצוות אהבת ישראל, האיזון בין ה'אהבה' לזולת לבין 'נתינת כבוד'. (את משמעותה של עבודת ה' בדרך 'רצוא ושוב' הסברנו באריכות בשיעור הקודם, על פרשת אחרי-מות).

להכיל אותו, להתייחס אליו בנחת ובשלווה, ולא לצאת מהכלים גם אם אתה מבין שהוא נמצא במצב גרוע ממש.

ההשפעה על הזולת היא בדרך מסודרת, לאט לאט, צעד אחר צעד. דווקא מתוך אהבה, מתוך הכלה. לדעת לאזן את הרגשות הסוערים, לדעת להתנהג ב'דיפלומטיות' אם זה מה ששיג את המטרה, ובסופו של דבר ייטיב עם הזולת.

אוצר החכמה
116115

נחזור לסיטואציה בה מידענו שומר התזונה הבריאה מגיעה למסיבה ומגלה כי חבריו היקרים דוחפים לתוך גופם רעלים שונים.

שאלנו: מה עליו לעשות? איך יוכל לשבת עם חבריו ולפטפט איתם ברוגע?

מסר לחיים

התשובה היא כי עליו לדעת שאם באמת רצונו להשפיע עליהם אסור לו לשבור את הכלים - הוא חייב לדבר איתם בשפתם. לשבת איתם, להסביר להם יפה, ואם הם לא מוכנים כעת לשמוע - עליו להמשיך לבלות איתם בנחת, אולי יום אחד יטו אליו אוזן.

את האהבה האמיתית שלו אליהם, זו הבוערת העלולה לגרום לו להשתולל ולפוצץ את האירוע, עליו לרסן על ידי המחשבה: מה ישיג את התוצאה הטובה ביותר, איזה מעשה אכן יהיה **לטובתם?**

אוצר החכמה
116115

◇ הרמז בגמרא: "והיה העולם שמם"

כמה נפלא לגלות שההסבר הזה רמוז בדברי הגמרא שלמדנו קודם לכן. הגמרא אומרת: "וכלן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם". מה מתכוונת הגמרא לרמוז לנו במילים 'והיה העולם שמם'?

ה'עולם' רומז על עולם המעשה, על הפרקטיקה של הדברים. (כשמישהו מנותק מהמתרחש סביבו, אומרים עליו שהוא 'לא חי בעולם', שהוא 'חי בעולם אחר'). תלמידי רבי עקיבא היו במדרגה גבוהה מאוד, באהבת ישראל עצומה, אבל הם שכחו ממבחן התוצאה, הם שכחו שאהבת ישראל צריכה להתבטא בתיקון ה'עולם'.

בלשונו של הרבי¹⁸:

הכוונה העליונה היא . . המשכת
אלקות למטה. וזה נעשה על ידי עבודה
מסודרת דוקא, עבודה שעל פי טעם
ודעת.

ויש לומר, שזהו גם הפירוש הפנימי
במאמר חז"ל "וכלן מתו . . מפני שלא
נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם":
כיון שעבודתם היתה באופן דמסירת
נפש . . הרי העולם, שלמטה, היה
"שמם" . . שלא היתה המשכת אלקות
באופן דעיקר בקביעות למטה.

עבודתם הרוחנית והאהבת ישראל שלהם נשארה 'למעלה', בדרגה
נעלית ועמוקה בנפשם. הם לא חשבו כיצד תתבטא ה'אהבת ישראל'
שלהם כאן, בעולם הפרקטי, כיצד היא תתבטא במספרים. הם היו טובים
בתיאוריה, חיו אותה, נשמו אותה. היא בערה בקרבם. אבל בביצוע הייתה
תקלה חמורה.

ולכן בסופו של דבר, הם 'לא נהגו כבוד זה בזה - והיה העולם שמם'.
חוסר ההתמקדות של תלמידי רבי עקיבא היה ב'מבחן התוצאה'. הבעיה
שלהם הייתה בכך שהם לא השכילו לבנות גשר בין עולם הערכים הגבוה
שלהם לבין המקום בו נמצא הזולת.

נדגיש שוב: דרך של פשרה או של הנמכת הלהבות היא בהחלט דרך
לא טובה. בפנים, בתוך הלב, חייבת לבעור אש של דבקות במטרה, של

18. בגוף השיחה הדברים כתובים ב'טרמינולוגיה' של תורת החסידות וכדי לא להשתמש
במונחים רבים הדורשים הקדמה ופירוש, הבאנו את רוב הביאור בעל פה. וראה גם כן
הערה הקודמת.

טוטאליות. אבל לצד זה עלינו לאמן את עצמנו להביא את הדברים גם לעולם הפרקטי. להתאים ולמזג אותם עם המציאות סביבנו. וכאן הייתה חולשתם של תלמידי רבי עקיבא, הם פרחו מעלה מעלה בעבודת ה', בדרך הייחודית של כל אחד מהם, ולא השכילו לעצור ולראות איך מוזגים את כל השפע הזה לתוך כלים מדודים וקטנים.

התקלה החמורה הזו, חוסר הכבוד הזה, גרמו לכך שה' החליט כי אין זו הדרך בה צריכה מסורת התורה להמשיך, צריך 'לגדוע את השרשרת' ולבנות אותה מחדש. אותם תלמידים צדיקים מתו במגיפה בעקבות טעותם, עליה מתאבלים בימי ספירת העומר.

מסורת התורה 'צמחה' מחדש בצורה מדויקת וראויה, זו השמה דגש על שני הצדדים גם יחד. דרך שלא מוותרת על עלייה רוחנית, על בעירה פנימית באש של אהבת ה', אך גם מאידך משכילה לבנות גשרים, לחבר, להביט אל הזולת במשקפיים בהם רואים אותו בגודל טבעי. את אותה הדרך הנחילו לנו חמשת התלמידים הנותרים, שהבולט ביניהם הוא רבי שמעון בר יוחאי.

הללו, היו כשאר חבריהם, בעלי אותם שלושה 'מאפיינים' של חסידי רבי עקיבא: ייחודיות, דאגה לזולת, וטוטאליות - ולמרות זאת 'נהגו כבוד זה בזה', שכן הם הבינו שרצון ה' הוא מיזוג ובניית גשר בין הערכים הטוטאליים הללו לעולם המעשה, למקום שהשני יכול לקבל אותם. זהו רצון ה', וזה מה שעמד לנגד עיניהם.

ועל הדרך החדשה שצמחה לה, דרכו של רשב"י, אנו שמחים בל"ג בעומר.

המודל הזה של 'אהבת ישראל', המכוון להתמקד במבחן התוצאה, במה שיעשה טוב באמת לזולת, ולא במה שהרגשות ההומים שבליבנו דוחפים אותנו לעשות, הוא מודל שיכול להנחות אותנו במצבים רבים בחיינו:

מסר לחיים

• כאשר אנו רוצים להשיג שכנות טובה, האם נגער בשכן פעם אחר פעם על שלכלך את המעלית, או שמוטב שנאיר לו פנים?

- כאשר אנו מעוניינים לשכנע ידיד לשנות את אורח חייו לבריא יותר, האם עלינו להטיל עליו סנקציות ואיומים, או שמא עלינו לדבר איתו בנחת, בשפתו?
 - כאשר אנו מרגישים דחף לצעוק ולגעור בילד מתבגר על מעשיו, הדבר אכן נובע מתוך אהבה ודאגה, אך האם זה באמת מה ששייג את התוצאות, זה מה שטוב לילד?
- אמנם, יתכן שהרצון שלנו לנקוט בכל מיני צעדים חמורים ודרסטיים נובע מכוונות טהורות, מדאגה ואהבה אמיתית, אך לעולם עלינו להבין שיש לבנות גשר בין הרצוי למצוי, בין המקום האמיתי בו הדברים נמצאים במלוא התוקף של משמעותם, לצורה בה הם צריכים להתקבל במציאות.
- אמנם, ברגש שבליבנו נדרש מאיתנו להיות מלאי דאגה ואהבה, אך בנוגע למעשה בפועל - עלינו לרסן את הרגש הזה, ולנהוג כלפי הזולת בכבוד ובהכלה.

דרכו של רשב"י - תיקון העולם

◇ דוגמה ו: ר' אלעזר מזיק ורשב"י מתקן

לאחר שהבנו את הדרך ש'שנשללה' בימי ספירת העומר, ולעומתה את הדרך המיוחדת שהתחילה לצמוח בל"ג בעומר, כמה נפלא יהיה לגלות כי אצל רשב"י אכן בולטת עבודת ה' בדרך זו.

נגלה, כי 'אהבת ישראל' הגדולה של רשב"י איננה מסתכמת רק בלב בוער ודואג, אלא במחשבה מה תהיה התוצאה, כיצד משלימים את רצון ה' וגורמים כי לזולת אכן יהיה טוב בפועל.

הנה סיפור המסופר בגמרא, המספר על קורותיהם של שלושה מתוך אותם חמישה תלמידים שנשארו לפליטה. רבי יוסי, רבי יהודה, וכמובן רשב"י. אותם תלמידים נעשו לגדולי הדור, ופעם אחד ישבו יחד ושוחחו, שיחה ששינתה את חייהם.

חלקו של הסיפור, כנראה מוכר לכולנו:

דִּיתָבִי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן, וַיָּתִיב יְהוּדָה בֶּן גֵּרִים גְּבִיָּהוּ.

[ישבו רבי יהודה ורבי יוסי ורשב"י, וישב לצידם יהודה בן גרים]

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר: כָּמָה נָאִים מַעֲשִׂיהֶן שֶׁל אוֹמָה זוֹ: תִּקְנוּ שְׁוֹקִים, תִּקְנוּ גִשְׁרִים, תִּקְנוּ מִרְחָצוֹת. רַבִּי יוֹסִי שָׁתַק.

נִעְנָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי וְאָמַר: כָּל מֶה שֶׁתִּקְנוּ לֹא תִקְנוּ אֶלָּא לְצוּרָה עֲצָמָן: תִּקְנוּ שְׁוֹקִין לְהוֹשִׁיב בָּהֶן זִנּוּת, מִרְחָצוֹת - לְעֵדֶן בָּהֶן עֲצָמֹן, גִּשְׁרִים - לִישׁוּל מֶהֱן מָכֶס.

הִלֵּךְ יְהוּדָה בֶּן גֵּרִים וְסִיפֵר דְּבָרֵיהֶם, וְנִשְׁמָעוּ לְמַלְכוּת. אָמְרוּ: יְהוּדָה שְׁעִילָה - יִתְעַלָּה, יוֹסִי שְׁשֶׁתֶּק - יִגְלָה לְצִיפּוּרִי, שְׁמַעוֹן שְׁגִינָה - יִהְרֵג.

אֵזֶל הוּא וּבְרִיהַ . . טָשׁוּ בְּמַעְרָתָא, אֵיתְרַחֵישׁ נִסָּא אִיבְרִי לְהוּ חֲרוּבָא
וְעִנָּא דְמִיָּא.

[הלכו רבי שמעון ובנו להתחבא במערה, נעשה להם נס ונברא
להם עץ חרובים ומעיין מים]

והגמרא ממשיכה ומספרת על התרחשויות שאירעו להם במהלך
שהותם במערה. לאחר שחלפו להן שלוש עשרה שנים, ורשב"י ובנו
התעלו במעלות התורה והדביקות בה', הם קיבלו מסר משמים כי הם
רשאים לצאת מהמערה.

יֵצְתָה בֵּת קוֹל וְאָמְרָה: צֵאוּ מִמַּעְרַתְכֶם!

נִפְקוּ, כָּל הֵיכָא דִּהְוָה מְחִי רַבִּי אֶלְעָזָר, הָוָה מְסִי רַבִּי שְׁמַעוֹן.

[כשיצאו מהמערה, היה רבי אלעזר שורף בעיניו כל אדם שראה
בדרכו (שכן מרוב קדושתו לא יכל לסבול כי ישנם אנשים שאינם
לומדים תורה אלא מתעסקים בחיי החומר)]

אך כל מי שהזיק לו רבי אלעזר, היה מרפא רבי שמעון!]

◇ דוגמה 2: רשב"י מחפש איך לעזור

סיפור נוסף המסופר בגמרא, הוא כי לאחר צאתו מהמערה, בעקבות
הנס שנעשה לו, רצה לתקן איזו תקלה שמפריעה לאנשים, כלומר, הוא
חיפש כיצד לסייע בצרכי הרבים:

אָמַר: אֵיכָא מִילְתָּא דְּבָעִי לְתַקּוּנִי?

[שאל רשב"י את בני עירו: האם יש דבר בעיר שאפשר לתקן?]

אָמְרוּ לֵיהּ: אֵיכָא דְּוִכְתָּא דְּאִית בֵּיהּ סַפֵּק טוּמְאָה, וְאִית לְהוּ צַעֲרָא
לְכַהֲנָיִם לְאַקוּפִי.

[אמרו לו: ישנו מקום בו יש ספק טומאה (קברו שם אדם פעם,
ושכחו את מקום הקבורה המדויק, וכך כל המקום היה נחשב

ל'טמא' מספק) שכהנים אינם יכולים לעבור בו (לכהנים אסור להכנס לבית קברות, כי המקום נחשב 'טמא').

כָּל הַיָּכָא דִּהְוָה קָשִׁי - טְהֵרִיָּה, וְכָל הַיָּכָא דִּהְוָה רָפִי - צִיִּינִיָּה.

[רשב"י גילה את מקום קבורת המת, על ידי¹⁹ שמישש באדמה איזה מקום הוא רך ואיזה קשה, וכיון שגילה מקום בו האדמה רכה, הניח שמקום זה נחפר פעם, וזהו מקום הקבר. כך קבע שמקום בו האדמה קשה - טהור, ומקום בו היא רכה - טמא, והציב שם תמרור אזהרה לכוהנים].

שני הסיפורים הללו מבטאים את ה'דרך החדשה', הדרך אותה סלל לנו רשב"י.

בלשונו של הרבי:

ואופן עבודה זה מצינו בגילוי אצל
רשב"י . . . שבצאתו מהמערה, לא היה
סדר עבודתו באופן של התבודדות
והתרחקות מישוב העולם, אלא אדרבה
— "כל היכא דהוה מחי ר' אלעזר הוי
מסי ר' שמעון": הוא הביא רפואה
לעולם, ויתירה מזו, "אמר איכא מילתא
דבעי לתקוני" — היינו, שחיפש אחר ענין
שביכלתו לתקן בעולם!

רשב"י מלמד אותנו, כי אין להסתפק בכך שאהבת ישראל פועמת בתוך ליבנו, ומצבו של הזולת ממש כואב לנו, אלא יש גם לחשוב כיצד מנתבים את האהבה הזו לידי מעשים מסודרים - גם במחיר של 'ריסון' הרגשות ההומים שבתוכנו - מעשים שיביאו לתוצאות הטובות ביותר, בעולם המעשי והפרקטי.

19. ע"פ תוס' שם. וראה רש"י שהיה זה בדרך נס.

◇ דוגמה 3: רשב"י הופך ממקשן לתרצן

בצורה עדינה יותר, מחדש הרבי, ניכרת דרכו של רשב"י גם בסיפור נוסף המופיע בגמרא, המספר על צורת לימודו של רשב"י שהשתנתה לאחר השהות הארוכה במערה:

מַעֲיָקְרָא, כִּי הָוָה מְקַשֵּׁי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי קוֹשֵׁיָא - הָוָה מְפָרֵק לֵיהּ רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יֶאֱיִר תַּרְיִסָּר פִּירוּקִי;

[לפני השהות במערה, כשרשב"י הקשה קושיא אחת, חברו רבי פנחס בן יאיר היה משיב עליה 12 תירוצים]

לְסוּף, כִּי הָוָה מְקַשֵּׁי רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יֶאֱיִר קוֹשֵׁיָא - הָוָה מְפָרֵק לֵיהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי עֶשְׂרִין וְאַרְבָּעָה פִּירוּקִי.

[לאחר השהות במערה, כשהיה רבי פנחס בן יאיר מקשה קושיא אחת, היה רשב"י משיב לו 24 תירוצים]

בתחילה היה רבי שמעון ב'עמדת המקשה', התלמיד הבלתי מתפשר, היסודי, זה שרוצה להבין הכל עד הסוף בדיוק, שכל העניינים יתיישבו בדיוק.

אך לאחר שהותו במערה, הרי רבי שמעון ב'עמדת המתרץ'. הוא התעסק בפתירת בעיות, בבניית גשרים בין דברים, במציאת פתרונות.

גישה זו התבטאה כאמור לא רק בלימודו, אלא גם ב'אהבת ישראל' שלו, שנעשתה כזו שבונה גשרים לליבו של יהודי, לקרבו צעד אחר צעד. כזו המחפשת למצוא פתרונות יישומיים ופרקטיים לשיפור מצבו של הזולת.

סיכום

בל"ג בעומר אנחנו חוגגים את הדרך הנכונה לאהבת ישראל אמתית. אהבת ישראל שבוערת בלב, אכפתיות כנה לשלומי הגשמי והרוחני של החבר, שמוצאת את ביטויה בכלים הנכונים שיובילו לשיפור דרכו והנהגתו. וזו הנקודה המשותפת לשני אירועי ל"ג בעומר: תלמידי ר' עקיבא שלא השכילו לאהוב כך את חבריהם, שלא הצליחו לשלוט ברגשי אהבתם ולנתבם לעשייה מתונה - פסקו למות, ונשארו רק ה-5 ש'ידעו איך לאהוב'. ויום הילולת רשב"י, בו נשלמת ומתעלה עבודתו את ה' בימי חייו, שהתבלטה באהבת ישראל אמתית, כזו שנותנת מקום ורואה את האחר.

'קירוב לבבות' - הדרך אותה התווה לנו הרבי

המושג 'קירוב' הוא מושג נפוץ כל כך בימינו בקרב יהודים דתיים. אנו נמצאים כעת בערב הגאולה, ישנם רבים מאחינו בני ישראל שאינם שומרים תורה ומצוות, ועלינו, אלו שזכו לחיות חיים יהודיים כפי רצון ה', הזכות והחובה לעשות ככל יכולתנו לקרב גם את אחינו לדרך זו.

מסר לחיים

אך כאשר מדובר על הדרך הראויה ל'קירוב', יש מספר גישות. הגישה האחת טוענת כי יש להתפשר. להנמיך מעט את המחיצות בבית הכנסת, לרכך את הכללים הקפדניים של הכשרות, ולאפשר לאנשים לנסוע בשבת לים - לאחר תפילה וקידוש. ישנם כאלו המתפשרים יותר, ישנם המתפשרים פחות, אך זוהי בכללות גישת ההתפשרות.

יתכן, שהגישה הזו נובעת מאהבה ודאגה לאחינו בני ישראל הרחוקים מדרך היהדות, אך ברור שרצון ה' לא עומד מול עיניהם של אותם הנוקטים בשיטה זו. רצון ה' הוא כי יהודים יתקרבו אל התורה, ולא התורה אליהם.

ישנה גישה שניה הנוקטת ב'טוטאליות'. לגעור באלו המחללים שבת, להציב שלטים המזהירים בחומרה ללבוש אך ורק לבוש צנוע, ולא להיכנס לבית בו לא מפרדים בין בשר לחלב.

גישה זו לא נובעת מאדישות. יתכן אפילו שהיא נובעת מדאגה כנה לזולת, מחוסר יכולת לסבול את העובדה שהוא 'מזיק לעצמו' ולא הולך בדרך הישר.

אך גם הגישה הזו איננה משיגה את התוצאות - סופה להוביל לריחוק ולנתק בין יהודים, ולא לקירוב לבבות.

הגישה שבה הדריך אותנו הרבי, היא גישה מהפכנית:

מצד אחד, לא להתפשר על אף מצווה, לשאוף לכך שכל יהודי יקיים את רצון ה' בשלימות, לשאוף לכך שכל יהודי יהיה חסיד של ממש. לנסוע עד לסוף העולם כדי לדאוג ליהודי למצות, למניין או לארבעת המינים, לפתוח שיעורי תורה וחסידות בכל בית כנסת בעולם, או להתרוצץ בשעות הקטנות של הלילה לסדר לו קבורה יהודית.

אך מצד שני, לאהוב כל יהודי, ולהתנהג אליו בחיבה ובנועם, גם אם התנהגותו רחוקה לגמרי מדרך היהדות. לארח אותו בארוחת שבת אירוח חם - גם אם בסוף הארוחה הוא יצא ויעשן סיגריה. לאפשר לו לחגוג היום את חגיגת 'בר המצווה' בבית הכנסת - גם אם בחגיגה שיערוך לידידים מחר, האוכל לא יהיה לגמרי כשר.

וזה לא נובע מהתפשרות. העובדה שאנו אוהבים יהודי בלי גבול על אף מעשיו, אינה, חלילה, בגלל שאנו מזלזלים בחשיבותה של שמירת שבת או כשרות. בדיוק להפך. הדבר נובע מהיכולת לשאת הפכים, לאהוב כל יהודי ללא סייגים מחד, ומאידך לא לוותר ולא להיות מרוצה מכך שמצבו הרוחני טעון שיפור, היכולת הזו נובעת מכך שרצון ה' הוא הקו המנחה. רצון ה' הוא שאהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת ה' יבערו בליבנו בשיא עוצמתו, ויחד עם זה, נשכיל לבנות גשר לליבו של יהודי, לקרבו צעד אחר צעד מהמקום שלו.

עלינו לאהוב כל יהודי בצורה טוטאלית ולשאוף לקרבו לקיום תורה ומצוות בשלימות, ויחד עם זאת 'לנהוג כבוד' בכל יהודי, כמו שהוא, בלי קשר למצבו הרוחני.

תרגולת מעשית

בחינוך הילדים אנו נתקלים לפעמים בסיטואציות שגורמות לנו לרצות 'לשבור את הכלים', להתפרץ ולגעור בילדים בחומרה. ללא ספק, הדבר נובע מתוך אהבה ודאגה כנה ואמיתית לילדינו.

אך בפעם הבאה שנבוא לידי סיטואציה כזו, נעצור לרגע, ניזכר במה שלמדנו היום, ונחשוב - האם הגערה שמקורה בכעס גדול תפעל משהו על הילד? תגרום לו להבין ולרצות בשינוי? או שמא עדיף לעצור, לשמור את הכעס והדאגה עמוק בלב, ולחשוב על תגובה הולמת, רגועה, מכילה, שתחנך ותשפיע גם על עתידו של הילד.

צידה לדרך

הרחוקים מתורת ה' ועבודתו . . צריך
למשכן בחבלי עבותות אהבה, וכלי האי
ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה';
והן [ואם] לא, לא הפסיד שכר מצות
אהבת רעים!
(לקוטי אמרים פרק ל"ב)